

Balsas iš kalėjimo kameros

Ji žengia per slenkstį. Durys užsitrenkia. Užgęsta šviesa. Į nosį muša gyžalo, aitraus įsisenėjusio prakaito, chlorkalkių ir dulkių kvapas. O iš dešinės... o gal iš kitos pusės – lyg iš pamazgų duobės. Užgriūva kalėjimo tylą.

Netikėtai kameroje gesinama šviesa – senas triukas, dar iš KGB arsenalo. Tamsa palaužia naujokus, kaliniai pradeda kraustytis iš proto, šaukti, belsti į duris ir jau pirmosios apklausos metu pasiruošę papasakoti apie save ir kitus, ką tik nori. Vis dėlto dabar 2001 m. Prieš pusantro mėnesio žmonija įžengė į trečiąjį tūkstantmetį. Sovietų Sąjunga žlugo prieš dešimt metų. KGB seniai pakeitė pavadinimą.

Trapi neaukšto ūgio moteris deda ant grindų krepšį ir atsargiai sėdasi ant jo. Audinių kailiniai trinasi į nešvarias grindis. Regis, krepšyje nėra lūžtančių daiktų? Muilas, rankšluostis, šilti drabužiai, baltinių pamaina, sriubos pakeliai, dantų pasta, kremas. Prieš pusmetį areštuotas jos vyras išsamiai pasakojo, ką reikia pasiimti.

Lukjanovsko kalėjimui daugiau nei šimtas metų. Nepaisant begalinių remontų ir perstatymų, čia siaubingai ankšta. Žiemą – šalta, vasarą – karšta. Ir visada drėgna. Anksčiau čia sodindavo ir politinius kalinius: sovietmečio disidentus, žydus, atsisakiusius tarnauti sovietų kariuomenėje. Bet didžiąją kalinių dalį, kaip ir dabar, sudarė kriminaliniai nusikaltėliai. Oficialus pavadinimas – Tardymo izoliatorius numeris 13. Kijevas, Dechteriovskajos g. 13. Jos kameros numeris taip pat tryliktas – tai ji suspėjo pastebėti. Beje, kelinta šiandien diena? Vasario 13-oji. Norom nenorom gali įtikėti, jog yra bloga lemiančių skaičių.

[domu, ar ji čia pirmoji naujųjų laikų politinė kalinė?

Svarbiausia, kad nepakriktų nervai. Tvardytis, nesuteikti Kučmai to džiaugsmo. Šiomis minutėmis ją bando palaužti, kankina vienatve ir tamsa, bando įteigti: niekas daugiau čia nebeateis, taip ir pražūsi purve ir tamsybėse vienu viena. Bet ji juk žinojo, ko gali tikėtis. Buvo tiesiai pasakyta: pasitrauk iš politikos arba ruoškis į kalėjimą. Sprendimus turi priimti kiekvienas žmogus, bet politikas tai daro be atvangos, kaip kompiuteris: taip-ne, taip-ne, taip-ne. Kalėjimas – šį sprendimą ji priėmė pati.

Ji buvo pasirengusi areštui. Bent jau tvirtino, kad pasirengusi, ir visą laiką tampė su savimi šį tvarkingai supakuotą kalėjimo krepšį. Dingtelėjo, kad prieš penkerius metus jau kalėjo kardomų kalinimo kameroje Zaporožėje – pusnuogė, kojos iki kulksių apsemtos vandens... Tai ir sėdėk dabar ant savo krepšio ir kartok: aš – tam – rengiausi. Pašnibždomis. Tyliai.

Ji galėjo pasakyti „taip“. Kučmai asmeniškai, o ne kuriam nors iš jo pakalikų. Reikėjo aplankyti prezidentą, išgerti su juo arbatos puodelį kaip prieš dvejus metus – ir sukurpta baudžiamoji byla jau kitą dieną būtų buvusi nutraukta. Būtų paleista ir specialiai jai nagrinėti sudaryta tardymo brigada, o pulkininkas Žerbieckis, kuriam už tai pažadėti generolo antpečiai ir platūs antsiuvai ant uniforminių kelnių, išsiųstas atgal į rajono prokuratūrą. Jei ji būtų susitarusi su Kučma, jai būtų gražinę verslą, kurį ji kūrė daugelį metų. O prezidento žmonėms pavyko tai sugriauti per kelis mėnesius.

Svarbiausia – ji dabar būtų laisvėje.

Kalbama, kad jos neapykanta prezidentui šiek tiek patologiška. Ji iš tikrųjų nekenčia Kučmos – jo niūriai nukarusios nosies, arti viena kitos sutupdytų gudrių akučių ir retų purvino atspalvio raudonų plaukų kuokštų. Tai nenormalu? Anaiptol ne, tai visiškai natūrali neapykanta priešui. Ji nekenčia jo polinkio girtauti, jo gudravimų, niekad nepralaiminčio preferanso lošėjo intrigų, godumo siekiant gauti kuo daugiau kyšių, smulkmeniškumo, pavydo svetimais sėkmei.

Kita vertus, ne Kučma čia svarbiausia, o jo sukurta sistema. Ko vertos jau vien pirtys, kurias sprendžiantieji Ukrainos likimą tarpusavyje vadina „arklidėmis“! Jose priimami, galima sakyti,

visi svarbiausi valstybės sprendimai. Už kiekvieno iš jų – nešvarūs pinigai, kurie ir plaunami pirtyse. Ji nekenčia šių įstaigų, kuriose seni, išpurte, nuogi vyrai sprendžia šalies likimą. O jai kelias į prakaituotą vyrišką valdžios užkulisį užkirstas visiems laikams. Laimei.

Beje, galutinis sprendimas dėl jos arešto taip pat buvo priimtas vienoje iš tokių prezidento „arklidžių“.

Tartis su Kučma negalima. Ir neapykanta jo gudrioms akutėms čia niekuo dėta. Valdžia ir pinigai sudarė kraujomaišiką santuoką. Verslas ir politika Ukrainoje tapo išsigimusiaisiais Siamo dvyniais. Valdžia tapo kapitalu, o kapitalas – valdžia. Valdžia padeda kapitalui gimdyti naują pelną, o kapitalas gimdo valdžią. Kučmos sistema patologiška. Ją pagydyti gali tik chirurginė operacija – bet kuri kita terapija bejėgė. Galutinai tai paaiškėjo prieš porą mėnesių, Kijeve išplieskus vietiniam Votergeito skandalui.

Kučma mano, kad ji keršija jam, išitraukdama į „Gongadzės bylą“. Taip, žinoma, keršija. Už kalinamą vyrą, sugriautą verslą, už tai, kad išvyta iš Vyriausybės. Tik veltui jis galvoja, kad ji šita skandalą pradėjo pati. Skandalas – žinomo žurnalisto dingimas ir jo žūtis. Skandalas – garso įrašai, kuriuose prezidentas, plūsdamasis kaip vežikas, reikalauja susidoroti su žurnalistu. Bet su šiais įrašais ji nėra niekaip susijusi, o kas prie to prikišo nagus, reikia teirautis arba Kijevo specialiųjų tarnybų, arba Maskvos. Jos padėtį užimantis politikas tiesiog negali nereaguoti, kai nužudomas žurnalistas, o valstybės galva nužudymo išvakarėse išvadina jį paskutiniais žodžiais ir reikalauja, kad pavaldiniai su juo „išsiaiškintų“. Įrašai nepadirbti, Leonido Danilovičiaus balsas autentiškas, Georgijaus Gongadzės lavonas, rastas miške be galvos, tikras. Dėl ko turėtų išsižeisti prezidentas Kučma?

Visas politinis elitas dabar stato savo sumas. Kai kas stato už Kučmą, vildamasis, kad šis išsisuks iš bėdos. Tačiau ji instinktyviai jaučia, kad Kučma pasmerktas. Intuicija retai ją apgauna.

Niekas nesiginčija, galima buvo išvengti kalėjimo, pabėgti į užsienį, kaip pabėgo buvęs jos globėjas Pavelas Lazarenka. Lygiai prieš dvejus metus, 1999 m. vasario mėnesį, Lazarenka išskrido iš šalies kompanijos „Avia“, kuri tuo metu priklausė jai, lėktuvu. Ji daugiau

niekuo negalėjo jam padėti. Be to, ir nenorėjo. Širdyje ji seniai apsi-sprendė, kad emigruoti jai nepriimtina. Tegu išvyksta Kučma.

Taigi kalėjimas – vienintelė teisinga išeitis...

Moteris kalėjimo kameroje vardu Julija Timošenko. Ji turi dar daugybę vardų – Ukrainoje nėra ir niekada nebuvo nė vieno poli-tiko arba verslininko, kuriam žurnalistai būtų tiek daug jų sugal-voję. „Dujų princesė“ – dešimtojo dešimtmečio pradžioje, fantas-tinio verslo klestėjimo laikotarpiu. Paskui „Žana d’Ark“ – kai ji vesdavo į gatves protestuoti prieš Kučmą tūkstantines demonst-rantų minias. Dar – „Ledi Ju“ – pagal analogiją su princese Diana. Beje, 1997 m. žuvusi princesė Diana – beveik jos vienmetė. Me-tais jaunesnė. Ta pati karta.

Prieš tris mėnesius, 2000 m. lapkričio 27 d., Julijai Timošenko su-kako 40 metų. Gana sunki riba bet kurios moters gyvenime, net jei ji atrodo daug jaunesnė negu yra. Po mėnesio ji šventė dar vieną jubi-liejų: lygiai prieš metus pradėjo eiti Viktoro Juščenkos Vyriausybėje vicepremjero pareigas kuro ir energetikos kompleksui. Ten, tarnybo-je, ji „užsidirbo“ dar vieną pravardę – kažkuris žurnalistas pavadino ją „vieninteliu tikru vyru vyriausybėje“. Už karą su naftos ir anglies oligarchais. Iš esmės – už kovą su nedidele Ukrainos ekonomikos likimą sprendžiančia grupe, kuriai dar visai neseniai priklausė pati.

Tada viskas ir prasidėjo.

Bet ji labai išblyškusi. Jei kas nors ją stebi pro akutę, galbūt net gali įžiūrėti jos baltą veidą juodame fone.

Apie jos turtus sklando legendos, kurios dabar rūpestingai su-rinktos į baudžiamąją bylą. Ji sėdi beveik nejudėdama ir susikau-pusi galvoje. Kankinimas tamsa tęsis visą amžinybę. Ji taip ir ne-pajudės iš vietos, nė karto neprabils.

Didvyriškumas? Valia? Savimeilė? Toje moteryje tiek visko, kad jos poelgių motyvus vargu ar įmanoma paaiškinti. Ją galima bauginti, ir ji išsigąsta. Ją galima sujaudinti, ir ji pravirksta. Ją ga-lima supykdyti, ir ji įsiunta. Paprasta moteris taisyklingais veido bruožais. Tylus balsas, specifinis moteriškas žaismingumas.

Dabar ji vienų viena ir savęs nemato. Ilsisi nuo alinančio politi-nio šurmulio, susitikimų, pasisakymų, derybų, nuo sofītų žibėjimo ir fotoaparātų blyksčių. Kompiuterį išjungė iš tinklo.

Lapkričio mėnesį, švenčiant keturiasdešimtmetį, ribos pojūtis buvo labai aštrus. Rytą, prieš užliejant draugų ir priešų sveikinimų bangai, ilgai apžiūrinėjo save veidrodyje. Dabar veidrodžio nėra, tai draudžia vidaus tvarkos taisyklės, galų gale ir kam jis tamsoje?

Mergaitė iš ankštos Dnepropetrovsko „chruščiovkos“ padarė fantastišką karjerą. Tiesiog kaip rusų patarlėje: iš purvo – į ku-nigaikščius. Juliją kankino vaikiška nuoskauda: kiti turi tėvus, o ji – ne. Tėvai išsiskyrė. Vadinasi, privalo geriau už kitus mo-kytis – mažų mažiausiai be trejetų, kad niekam niekada nešautų į galvą jos gailėti. Be to, visai nebūtina būti geriausia mokine: pirmūnių niekas nemėgsta – tai bjauraus būdo aukštai užrietusios nosis mergiščios. O Julija nori būti mėgstama.

Jaunystėje viskas vyksta neįtikėtina greitai – kaip versle ar po-litikoje. Ir poelgius taip pat diktuoja aistra ir išskaičiavimas. Ar svarbu, kad berniukas, vardu Saša, jos pirmoji didelė meilė, gimė elito šeimoje pagal sovietinius kriterijus? Kad jo tėvas – Dnep-ropetrovsko partinis šulas Genadijus Timošenka – turi visai ne-prastas karjeros perspektyvas? Kam meluoti – gražiai merginai iš skurstančios sovietinės šeimos ši santuoka buvo naudinga. Tačiau ji nebūtų tekėjusi, jei Saša būtų buvęs jai svetimas. Ir praėjus me-tams po pažinties nebūtų gimusi Ženia.

Štai apie ką geriau negalvoti – apie dukterį. Ženiai dabar 20 metų. Ji mokosi Londone. Ten Kučmos žmonės vargu ar ją pa-sieks. O jei neformalaus pokalbio metu tardytojas užsimintų, kad Ženiai gali kas nors atsitikti? Ženia – geležinės ledi Ju gynybos spraga. Todėl nereikia galvoti apie dukterį. Nereikia galvoti apie mamą. Apskritai geriau negalvoti apie artimuosius. Geriau apie svetimus – pavyzdžiui, apie vyriškius.

Julija Timošenko ir jos vyrai – patraukli tema ne tik geltonajai spaudai. Timošenko ir pačiai įdomu, kad ši ne pati geriausia žmo-nijos dalis suvaidino tokį svarbų vaidmenį jos gyvenime.

Tik nereikia apie lovą arba, pavyzdžiui, apie meilę. Kaip tik tai ir rūpi bulvariniams laikraščiams. Moterį nesunku palenkti ir tai neturi nieko bendra su šia byla. Godžią gražuolę naujasis Ukrai-nos verslininkas mielai pasiima į Kanarus, Nicą arba Kurševelį, tačiau prie savo verslo nė per žingsnį neprisileidžia – ir teisingai